

Crna Gora
GLAVNI GRAD
GRADONAČELNIK
Broj: 01-018/22-8566/1
Podgorica, 15. septembar 2022. godine

Crna Gora
Pisarnica - Glavni grad - Podgorica

26-09-2022		Prilog	Vrijednost
02-018/22-606			

SKUPŠTINA GLAVNOG GRADA

PODGORICA

Na osnovu člana 58 stav 1 tačka 2 Zakona o lokalnoj samoupravi („Službeni list CG“, br. 2/18, 34/19, 38/20, 50/22, 84/22 i 85/22) i člana 100 stav 1 tačka 2 Statuta Glavnog grada („Službeni list CG - Opštinski propisi“, br. 8/19 i 20/21), podnosim **Prijedlog Lokalnog akcionog plana za podsticanje rodne ravnopravnosti u Glavnom gradu Podgorica za 2023-2025. godine.**

Za predstavnika predlagača prilikom razmatranja Prijedloga u Skupštini Glavnog grada i njenim radnim tijelima, određen je **Ivan Terzić**, sekretar Sekretarijata za socijalno staranje.

GRADONAČELNIK,
dr Ivan Vuković

CRNA GORA
GLAVNI GRAD PODGORICA
SEKRETARIJAT ZA SOCIJALNO STARANJE

**LOKALNI AKCIONI PLAN ZA PODSTICANJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI U GLAVNOM GRADU
PODGORICA ZA PERIOD 2023-2025. GODINE**

UVOD

Rodni stereotipi i predrasude o rodnim ulogama muškaraca i žena, kao i predrasude prema osobama drugačijih polnih i rodnih identiteta prisutne su na svim nivoima društva. U svakoj analizi društvenog napredka rodna ravnopravnost se pokazuje kao jedan od ključnih preduslova sveopšte kulturne emancipacije i podrška onim procesima koji podstiču inkluziju i jednake mogućnosti.

Ravnopravnost polova kao jedno od osnovnih ljudskih prava, garantovano je međunarodnim i domaćim ugovorima i zakonima. Diskriminacija se prepoznaje kao politički neprihvatljiva, ekonomski neisplativa i zakonski sankcionisana. Na taj način, rodna ravnopravnost postaje jedan od osnovnih elemenata u reformskim procesima.

Opredjeljujući se za put evropskih integracija kao okvir za ukupni demokratski i ekonomski razvoj zemlje, obaveza je društva Crne Gore i lokalnih zajednica da mijenjaju institucionalni okvir i prilagođavaju sistem onom nivou razvoja i rodne ravnopravnosti, koji je kao svoj cilj, postavila Evropska unija. Lokalni akcioni plan za podsticanje rodne ravnopravnosti je razvojni dokument Glavnog grada Podgorica, koji utvrđuje cjelovitu i usklađenu politiku opštine, u cilju unapređenja rodne ravnopravnosti.

Savjet evropskih opština i regiona (CEMR), kao asocijacija lokalnih i regionalnih vlasti iz preko trideset zemalja Evrope, usvojio je 2006.godine Evropsku povelju o jednakosti muškaraca i žena u lokalnom životu. Povelja je predstavljena na Šestoj evropskoj ministarskoj konferenciji Savjeta Evrope o ravnopravnosti između žena i muškaraca, održanoj 8. i 9. juna 2006, u Stokholmu, kao i Odboru evropskog parlamenta o pravima žena i rodnoj ravnopravnosti, održanoj 12. septembra iste godine u Briselu. Važno je naglasiti da je u oba slučaja prihvaćena sa velikim interesovanjem i odobravanjem, što govori u prilog činjenici da se politike evropske zajednice kreću ka ostvarivanju uslova za postizanje jednakih mogućnosti žena i muškaraca na svim nivoima, uz veliku pažnju koja se posvećuje svakodnevnim aktivnostima, odnosno lokalnom nivou, jer se jedino na taj način postiže održivost usvojenih politika.

Skupština i Vlada Crne Gore, civilni sector, kao i političke partije na crnogorskoj političkoj sceni, preduzeli su niz koraka u pravcu stvaranja uslova za postizanje jednakih mogućnosti žena i muškaraca. Iako se radi o dugotrajnom procesu koji podrazumjeva osim promjena svijesti i prevazilaženje stereotipa i predrasuda koji još uvijek žive na ovim prostorima, a koji uslovljavaju unaprijed uvriježene stavove o ulozi muškaraca i žena u privatnom i javnom životu, i stvaranje svih drugih uslova (odgovarajuće legislativne, strateških planova, institucionalnih mehanizama i odgovarajućih resursa za ostvarivanje zacrtanih planova), treba imati u vidu da su pomaci vidljivi, i rodna ravnopravnost u Crnoj Gori sve više postaje potreba i način ponašanja. To se prije svega odnosi na osnivanje odgovarajućih institucionalnih mehanizama za postizanje rodne ravnopravnosti, kao što su: odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, osnovan 2001.godine i Kancelarija za ravnopravnost polova Vlade Crne Gore, koja je formirana u

martu 2003. godine i radila je u sastavu Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore, da bi 2008. godine, organizaciono funkcionisala kao Odjeljenje za rodnu ravnopravnost pri Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Crne Gore.

Lokalni akcioni plan za podsticanje rodne ravnopravnosti u Glavnom gradu za period 2023.-2025. godine (u daljem tekstu: Plan) je razvojni dokument na nivou Glavnog grada Podgorica za implementaciju politike rodne ravnopravnosti.

Plan se oslanja na tri osnovna činioca:

- normativni kontekst -međunarodni i domaći;
- kontekst strateških planskih dokumenata koji se donose na državnom nivou;
- socijalni kontekst u Glavnom gradu.

Plan je zasnovan na međunarodnim i domaćim pravnim izvorima koji tretiraju problematiku rodne ravnopravnosti. Dokumenta usvojena od strane UN su: Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948. godine), Konvencija o zabrani svih oblika diskriminacije žena (1979. godine) i Opcioni Protokol kao pravno sredstvo za sprovođenje Konvencije, Pekinška deklaracija i Platforma za akciju (1995. godine), Agenda održivog razvoja 2030, s ciljem 5 koji se posebno odnosi na rodnu ravnopravnost (2015. godine).

Među najvažnijim dokumentima usvojenim od strane Savjeta Evrope su: Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda; Evropska socijalna povelja, te niz Preporuka - o uravnoteženom učešću muškaraca i žena u javnom i političkom odlučivanju; o integrisanju rodnog principa u javnu politiku; o pomirenju radnog i porodičnog života; o zaštiti žena od nasilja; o standardima i mehanizmima za postizanje rodne ravnopravnosti; rodno budžetiranje kao sredstvo za očuvanje ženskog zdravlja, zatim Rezolucija 176 (2004.) o uvođenju načela rodne ravnopravnosti na regionalni i lokalni nivo; Priručnik – rodno budžetiranje praktična implementacija CDEG (2008.)15; Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbul, maj 2011.), čija je među prvima potpisnicama i Crna Gora.

Među dokumentima OEBS-a su: Moskovski dokument, OSCE Akcioni plan za promovisanje rodne ravnopravnosti, Odluka Ministarskog savjeta (MS) 14/05 o ženama i sprječavanju konflikta, kriznim situacijama i post-konfliktnom oporavku, Odluka MS 15/05 o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama, Odluka MS 7/09 o učešću žena u javnom i političkom životu.

Međunarodna organizacija rada usvojila je više konvencija, od kojih treba istaći: Konvencija 100 o jednakim zaradama za rad jednake vrijednosti, Konvencija 111 o sprječavanju diskriminacije u pogledu zapošljavanja i zanimanja, Konvencija 156 o jednakim mogućnostima i jednakom tretmanu radnika i radnica, Konvencija 183 o zaštiti materинства (2000).

Dokumenta Evropske unije su: Amsterdamski ugovor, te mnogobrojne direktive - 75/117/EEZ o primjeni principa jednakog tretmana za žene i muškarce u odnosu na dostupnost zaposlenja, profesionalnu obuku, napredovanje na radnom mjestu (76/2007/EEZ, 797/EEZ, 86/378/EEZ), dok posebnu zaštitu za radnice trudnice, materinstvo i roditeljsko odsustvo utvrđuju sljedeće direktive: 86/613/EEZ, 92/85/EEZ, 96/34/EEZ. Značajne su i Direktiva 76/207/EEZ koja se tiče jednakog tretmana za žene i muškarce u odnosu na pristup zaposlenju, profesionalne obuke, napredovanje na poslu, kao i na uslove rada, poznata kao direktiva jednakog tretmana, kao i Direktiva 2002/73/EZ koja je dopuna direktive jednakog tretmana i po prvi put jasno definiše seksualno uznemiravanje na radnom mjestu.

Takođe, Direktiva 2006/54/EZ objedinjuje 6 direktiva i odnosi se na primjenu principa jednakih mogućnosti i jednakog tretmana žena i muškaraca u odnosu na zaposlenje i zanimanje.

Značajna je i Povelja o osnovnim pravima 2000, kao i Strategija za rodnu ravnopravnost 2020-2025, zatim Evropa 2020 – Strategija razvoja. Nacionalni pravni izvori koji se odnose na oblast rodne ravnopravnosti pored Ustava Crne Gore, koji garantuje ravnopravnost žena i muškaraca i obavezuje državu da na polju rodne ravnopravnosti vodi politiku jednakih mogućnosti, kao i da preduzima posebne mjere kako bi se one stvorile, čine još zakoni, kao i drugi pravni dokumenti.

Pored Zakona o rodnoj ravnopravnosti, u Crnoj Gori donijeto je više antidiskriminacionih zakona: Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći i druge, a u mnoge zakone iz različitih oblasti unesene su norme antidiskriminacionog karaktera, odnosno norme kojima se obezbjeđuje ravnopravnost žena i muškaraca (Zakon o radu, Zakon o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti, Zakon o izboru odbornika i poslanika, Zakon o Ustavnom sudu Crne Gore, Zakon o Sudskom savjetu i sudijama, Zakon o Državnom tužilaštvu, Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o strancima i dr.), što je sve od uticaja na položaj žena u crnogorskom društvu.

VIZIJA PLANA: Za društvo u kojem sve žene i muškarci i osobe drugačijih polnih identiteta imaju jednake mogućnosti da doprinesu održivom razvoju Glavnog grada Podgorice, i da jednako uživaju u njegovim dobrima.

STRATEŠKI CILJ: Dostići viši nivo rodne ravnopravnosti u Glavnom gradu Podgorica do 2025.godine.

1. NAČELA

Evropska povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou ističe sljedeća načela kao fundamentalna na polju rodne ravnopravnosti:

- **Ravnopravnost žena i muškaraca je fundamentalno pravo** - Lokalne i regionalne uprave moraju ovo pravo sprovesti u svim domenima svoje odgovornosti, uključujući obavezu da eliminišu sve oblike diskriminacije, bila ona direktna ili indirektna;
- **Da bi rodna ravnopravnost bila zagarantovana, moraju se rješavati pitanja višestruke diskriminacije i nepovoljnog položaja** - Višestruka diskriminacija i nepovoljni položaj bazirani na, osim rodnim, razlikama u rasi, boji, etničkoj i društvenoj pripadnosti, genetskim karakteristikama, jeziku, vjeri ili vjerovanju, političkom ili drugom mišljenju, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovini, rođenju, invaliditetu, starosti, seksualnoj orijentaciji ili društveno-ekonomskom statusu, moraju takođe biti uzeti u obzir prilikom rješavanja pitanja ravnopravnosti između žena i muškaraca;
- **Podjednako učešće žena i muškaraca u procesima odlučivanja je preduslov za demokratsko društvo** - Pravo na ravnopravnost žena i muškaraca zahtijeva da lokalne i regionalne vlasti preduzmu sve odgovarajuće mjere i usvoje sve potrebne strategije u cilju promovisanja podjednake zastupljenosti i učešća žena i muškaraca u svim sferama uprave;
- **Eliminisanje rodnih stereotipa je fundamentalno za postizanje ravnopravnosti između žena i muškaraca** - Lokalne i regionalne vlasti moraju podsticati eliminaciju stereotipa i prepreka na kojima se temelje nejednakosti u pogledu statusa i položaja žena i koji povećavaju nejednako vrednovanje uloga žena i muškaraca u političkom, ekonomskom, društvenom i kulturnom smislu;

- **Ujucivanje roden perspektive u sve aktivnosti lokalne i regionalne uprave je neophodno u procesu poboljšanja ravnopravnosti između žena i muškaraca** - Stanovišta rodne ravnopravnosti moraju biti uzeta u obzir prilikom sastavljanja strategija, metoda i instrumenata koji utiču na svakodnevni život lokalnog stanovništva. Iskustvo žena na lokalnom nivou, uključujući i njihove životne i radne uslove, moraju biti analizirani i uzeti u obzir;
- **Pravilno obezbjeđivanje resursa za akcioni plan i program je neophodan alat u unaprjeđivanju rodne ravnopravnosti** - Lokalne i regionalne uprave moraju sastaviti akcioni plan i program ravnopravnosti, koji obuhvata dovoljno finansijskih i ljudskih resursa koji su potrebni za njegovo sprovođenje.

2. METODOLOGIJA

Plan je urađen u skladu sa:

Zakonom o rodnoj ravnopravnosti („Službeni list RCG“, broj 46/07 i „Službeni list Crne Gore“ br. 73/10, 40/11 i 35/15), kojim je propisana dužnost državnih organa, organa državne uprave i lokalne samouprave, javnih ustanova, javnih preduzeća i drugih pravnih lica koja vrše javna ovlašćenja da, radi postizanja rodne ravnopravnosti, u svim fazama planiranja, donošenja i sprovođenja odluka, kao i preduzimanja aktivnosti iz svoje nadležnosti ocjenjuju i vrednuju uticaj tih odluka i aktivnosti na položaj žena i muškaraca. Takođe, propisano je da opštine, Glavni grad i Prijestonica u okviru svojih nadležnosti, podstiču i ostvaruju rodnu ravnopravnost, odnosno preduzimaju mjere i aktivnosti od značaja za ostvarivanje rodne ravnopravnosti;

Planom aktivnosti za podsticanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori 2023-2025, koji predstavlja razvojni dokument za implementaciju politika rodne ravnopravnosti, zasnovanog na međunarodnim i domaćim pravnim izvorima koji tretiraju problematiku rodne ravnopravnosti, čiji je cilj, između ostalog, i pružanje institucionalnih mehanizama za sprovođenje rodne ravnopravnosti u svim lokalnim samoupravama;

Odlukom o ostvarivanju rodne ravnopravnosti („Službeni list Crne Gore - opštinski propisi“, br. 11/14 i 26/17), propisano je da se princip ravnopravnosti obezbjeđuje donošenjem i realizacijom lokalnih planova djelovanja;

Deklaracijom o ravnopravnosti polova („Službeni list RCG-opštinski propisi“, broj 4/04) propisano je da je preduslov za uključivanje što većeg broja žena u sferu javnog života, njihovo osnaženje, kroz edukativne programe i statističke studije o muškarcima i ženama u rodnoj perspektivi; Memorandumom o saradnji potpisanim 28. novembra 2014. godine, između Misije OEBS-a u Crnoj Gori, Ministarstva za ljudska i manjinska prava - Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti i Glavnog grada Podgorica, koji ima za cilj uspostavljanje principa po kojima će se vršiti međusobne konsultacije, razmjenjivati informacije i zajednički raditi na realizaciji aktivnosti koje imaju za cilj uspostavljanje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou. Memorandumom je, kao jedna od aktivnosti definisana i obaveza Skupštine Glavnog grada da usvoji Lokalni akcioni plan za podsticanje rodne ravnopravnosti.

Za potrebe izrade Nacrta Plana, gradonačelnik je formirao Radnu grupu koju su sačinjavali/e predstavnici/ce:

- Službe Skupštine Glavnog grada;
- Sekretarijata za socijalno staranje;
- Sekretarijata za finasije;
- Sekretarijata za kulturu i sport;
- Službe za ostvarivanje izvršne funkcije gradonačelnika;
- JU Centra za socijalni rad za Glavni grad – Podgorica, opština u okviru Glavnog grada - Golubovci;
- Sekretarijata za lokalnu samoupravu;
- Sekretarijata za podršku biznis zajednici.

U postupku izrade ovog Plana prikupljani su podaci od relevantnih državnih institucija.

PRAVNI OKVIR U CRNOJ GORI:

Najveći pomak u uspostavljanju rodne ravnopravnosti učinjen je najvažnijim pravnim aktom – Ustavom Crne Gore, koji definitivno zabranjuje diskriminaciju po svim osnovama. Član 18 najvišeg pravnog akta Države definiše rodnu ravnopravnost na sljedeći način: "Država jemči ravnopravnost žena i muškaraca i razvija politiku jednakih mogućnosti". Posebno je važno istaći da je prije toga, 24. jula donijet, a 8. avgusta 2007. godine stupio na snagu (po objavi u Službenom listu br. 46/07 od 31. jula 2007. godine), prvi antidiskriminacioni Zakon u Crnoj Gori - Zakon o rodnoj ravnopravnosti koji u članu 2. jasno propisuje da „Rodna ravnopravnost podrazumjeva ravnopravno učešće žena i muškaraca u svim oblastima javnog i privatnog sektora, jednak položaj i jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava i sloboda i korišćenje ličnih znanja i sposobnosti za razvoj društva, kao i ostvarivanje jednake koristi od rezultata rada“. U odnosu na lokalnu samoupravu, jedna od ključnih odredaba ovog Zakona je u članu 3 kojim je utvrđena izričita obaveza organa vlasti, kako na državnom tako i na lokalnom nivou i svih drugih subjekata koji vrše javna ovlaštenja, da radi postizanja rodne ravnopravnosti, u svim fazama planiranja, donošenja i sprovođenja odluka, kao i preduzimanja aktivnosti iz svoje nadležnosti ocjenjuju i vrednuju uticaj tih odluka i aktivnosti na položaj žena i muškaraca.

Zakon o rodnoj ravnopravnosti ("Službeni list Republike Crne Gore", broj 46/07, "Službeni list Crne Gore", br. 73/10, 40/11, 35/15), je značajan i zbog toga što je **prvi antidiskriminacioni zakon u zemlji**, i praktično se može posmatrati kao vrsta opšteg pravnog akta, što znači da se primjenjuje u svim oblastima u kojima se odnosi uređuju posebnim zakonima, pa kao primjer možemo uzeti Zakon o radu, Zakon o državnim službenicima i namještenicima itd.

Zakon o radu ("Službeni list Crne Gore", br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21, 145/21), s obzirom da oblast rada spada u najznačajniju sferu društvenih odnosa, prirodno je i da Zakon o radu sadrži odredbe kojima se daju jače garancije ravnopravnosti, kao i da obezbjeđuje sprečavanje i eliminaciju u ostvarivanju prava na rad, i po osnovu pola.

Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni list CG, br. 46/10, 40/11, 18/14 i 42/17“), ovim Zakonom data je opšta definicija diskriminacije uz preciziranje šta znači neposredna, a što posredna diskriminacija, uređeni su posebni odnosi diskriminacije koji nijesu uređeni drugim zakonima kao što je segregacija, diskriminacija po osnovu zdravstvenog stanja, politička diskriminacija, diskriminacija u pružanju javnih usluga, po osnovu starosne dobi itd.

Zakon o zabrani zlostavljanja na radu ("Službeni list Crne Gore", br. 30/12 i 54/16), definiše mobing kao svako aktivno ili pasivno ponašanje na radu ili u vezi sa radom prema zaposlenom ili grupi zaposlenih, koje se ponavlja, a koje ima za cilj ili predstavlja povredu dostojanstva, ugleda, ličnog i profesionalnog integriteta zaposlenog i koje izaziva strah ili neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, pogoršava uslove rada ili dovodi do toga da se zaposleni izoluje ili navede da na sopstvenu inicijativu otkáže ugovor o radu ili drugi ugovor.

Zakon o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG“, br. 2/18, 34/19 i 8/21), predvidio je jednaku dostupnost u zapošljavanju, kao i zabranu povlašćivanja i uskraćivanja državnog službenika, odnosno namještenika u njegovim pravima, a posebno zbog političke, nacionalne, rasne ili vjerske pripadnosti, pripadnosti po polu ili na osnovu drugog razloga suprotno Ustavom i zakonom utvrđenim pravima i slobodama.

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici ("Službeni list CG", br. 46/10 i 40/11), porodično nasilje je globalni fenomen i njegovo sprečavanje nalazi se među prioritetima međunarodne zajednice pa je Vlada Crne Gore, prepoznajući težinu problema i potreba sveobuhvatnih promjena i koordiniranih aktivnosti, 2010. godinu proglasila „godinom borbe protiv nasilja u porodici“, usmjeravajući na taj način odnos državnih organa i institucija kao i svih drugih faktora, a naročito lokalne samouprave u pravcu donošenja politika i preduzimanje mjera u skladu sa postavljenim ciljevima.

Zakon o lokalnoj samoupravi („Službeni list CG“, br.2/18, 34/19 i 38/20), u procesu pripreme i odlučivanja o sadržaju lokalnog plana za ostvarivanje rodne ravnopravnosti u lokalnoj zajednici posebno se moraju imati u vidu odredbe Zakona o lokalnoj samoupravi, a naročito odredbe sadržane u osnovnim načelima Zakona kojima se regulišu osnovna i najvažnija pitanja koja su od značaja za status građana i građanki u lokalnoj samoupravi, kao i za njihove potrebe i interese koji se zadovoljavaju na lokalnom nivou.

Tokom 2022. godine Glavni grad Podgorica je započeo sa aktivnostima na izradi Prijedloga Lokalnog akcionog plana za podsticanje rodne ravnopravnost u Glavnom gradu za period 2023-2025 godine. S tim u vezi poslat je dopis relevantnim službama Glavnog grada Podgorica, 16.05.2022. godine, za prijedlog predstavnička radne grupe za učešće u radu Radne grupe na izradi Prijedloga Lokalnog akcionog plana za podsticanje rodne ravnopravnosti u Glavnom gradu za period 2023-2025 godine. Nakon toga, gradonačelnik je donio Rješenje o obrazovanju Radne grupe, broj: 14/D-019/21-4201 od maja 2022. godine.

3. OPIS STANJA

Prema posljednjim podacima dobijenim od Monstata, u aprilu 2021. godine, u Crnoj Gori živi 619 211 stanovnika, od čega je u Glavnom gradu Podgorici 191 637 stanovnika, što predstavlja 30% ukupnog crnogorskog stanovništva. Prema zadnjim podacima iz 2011. godine stanovništvo čini 49,39% muškaraca i 50,61% žena.

Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crme Gore na dan 11. jul 2022. godine nalazi se ukupno 45.912 nezaposlenih lica (od čega 26.184 žene), dok je na teritoriji Glavnog grada Podgorica (bez gradske opštine Golubovci) 8.337 nezaposlenih lica, od kojih je 5.142 (61,68%) žena, a na teritoriji gradske opštine Golubovci 805 nezaposlenih lica od kojih je 476 (59,13%) žena. Prema zadnjim informacijama, u Podgorici je zaposleno 87 000 stanovnika, od čega 46 300 muškaraca i 40 600 žena.

Prema podacima Ministarstva rada i socijalnog staranja iz 2022. godine, u ustanovama socijalne i dječje zaštite na teritoriji Glavnog grada Podgorica, stanje je sljedeće: u JU Centar za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, opštinu u okviru Glavnog grada Golubovci i opštinu Tuzi, zaposleno je 104, od čega je 14 muškaraca, i 90 žena (13,46% je muškaraca, a 86,54% žena). Na rukovodećem mjestu je žena, rukovodilaca je pet u službi 4 žene i 1 muškarac. U Golubovcima je na rukovodećem mjestu žena. JU Dom starih "Podgorica" trenutno ima 36 zaposlenih, od čega 4 muškarca (11,1%) i 32 žene (88,9%). U JU Zavod „ Komanski most“, trenutno je 90 zaposlenih, od kojih je 14 muškaraca (15,56 %) i 76 žena (84,44 %), dok je na rukovodećem mjestu žena. U Zavodu za socijalnu i dječiju zaštitu, ukupno je 17 zaposlenih, od kojih je 13 žena (76,5%) i 4 muškarca (23,5%), a na rukovodećem mjestu je žena. U JU Centar Ljubović zaposleno je 40, i to 22 žene (32,8%) i 18 muškaraca (31,2%), direktorka ustanove je žena.

Prema zadnjim podacima Ministarstva prosvjete Crme Gore iz februara 2018. godine, u Glavnom gradu Podgorica nalazi se 45 obrazovno-vaspitnih ustanova (2 predškolske ustanove, 2 resursna centra, 30 osnovnih škola i 11 srednjih škola), u kojima je 4029 zaposlenih, od kojih 714 muškaraca (17,7%) i 3315 žena (82,3%). Od 45 direktorica, 20 (44,4%) su muškarci, a 25 (55,6%) žena.

Na teritoriji Glavnog grada Podgorice, sjedište ima 6 zdravstvenih ustanova: Dom zdravlja Podgorica, Zavod za hitnu medicinsku pomoć, Zavod za transfuziju krvi Crme Gore, Klinički centar Crme Gore, Institut za javno zdravlje Crme Gore i ZU Apoteke Crme Gore – Montefarm. Prema podacima Ministarstva zdravlja Crme Gore iz 2022. godine, u navedenim ustanovama ukupno je 4237 zaposlenih, od čega je 2989 (70,55%) žena i 1248 (29,45%) muškaraca. U domu zdravlja Podgorica ukupno je zaposleno 549, od čega je 449 žena i 100 muškaraca. U Zavodu za hitnu medicinsku pomoć ukupno je zaposlenih 430, od čega je 226 žena i 204 muškarca. Zavod za transfuziju krvi Crme Gore broji 118 zaposlenih, od čega je 68 žena i 50 muškaraca. Klinički centar Crme Gore broji 2498 zaposlenih od čega je 1745 žena i 753 muškarca. U Institutu za javno zdravlje Crme Gore je zapošljeno 222 od čega je 147 žena i 75 muškaraca. ZU Apoteke Crme Gore - Montefarm broje 420 zaposlenih od čega 354 žena i 66 muškaraca.

Prema podacima Ministarstva kulture Crme Gore u javnim ustanovama kulture na teritoriji Glavnog grada iz 2022. godine, ukupno je 317 zaposlenih, od kojih je u oblasti kulturne baštine tri javne ustanove gdje je zaposleno ukupno 46 od kojih je 14 muškaraca i 32 žene. Na rukovodećem mjestu su

dva muškarca i jedna žena. U oblasti kulture gdje su četiri javne ustanove ukupno je zaposleno 271, od kojih je 124 muškarca i 147 žena, na rukovodećem mjestu direktora su četiri žene i jedan muškarac (Crnogorsko narodno pozorište - muškarac; Centar savremene umjetnosti - žena; Filmski centar Crne Gore - žena; Muzički centar – dvije žene, poslovna direktorica i umjetnička direktorica);

Prema podacima Sekretarijata za finansije na dan 31. decembar 2021. godine u organima uprave Glavnog grada je 752 službenika/ce, u javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad 261 službenik/ca, dok se u privrednim društvima nalazi 2.361 službenik/ca. Na mjestu gradonačelnika je muškarac, a na mjestima zamjenika gradonačelnika su muškarac i žena, na mjestu glavnog administratora je muškarac.

U Skupštini Glavnog grada Podgorica predsjednik i sekretar su muškarci.

U organima uprave Glavnog grada, stručnim i posebnim službama ukupno je 779 zaposlenih, od čega je 378 žena, i 401 muškarac. Na rukovodećim mjestima u organima/službama Glavnog grada su 4 žene (Sekretarijat za lokalnu samoupravu, Sekretarijat za kulturu i sport, Služba gradonačelnika i Sekretarijat za finansije) i 15 muškaraca (Sekretarijat za planiranje i uređenje prostora i zaštitu životne sredine, Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj, Sekretarijat za socijalno staranje, Služba Skupštine, Služba za zajedničke poslove, Uprava lokalnih javnih prihoda, Direkcija za imovinu, Komunalna policija, Komunalna inspekcija, Služba zaštite, Centar za informacioni sistem, Služba za unutrašnju reviziju, Služba menadžera i Služba za javne nabavke).

U privrednim društvima čiji je osnivač Glavni grad, je prema podacima od 31. decembra 2021. godine, ukupno 2361 zaposleni. Na rukovodećim mjestima izvršnog direktora/ke ili direktora/ke u okviru 14 privrednih društava čiji je osnivač Glavni grad nalaze se 3 žene ("Zelenilo" d.o.o., "Komunalne usluge" d.o.o. i "Tržnice i pijace" doo) i 11 muškaraca ("Vodovod i kanalizacija" d.o.o., "Pogrebne usluge" d.o.o., "Sportski objekti" d.o.o., "Deponija" d.o.o., "Parking servis Podgorica" d.o.o., Agencija za izgradnju i razvoj Podgorice d.o.o., Agencija za stanovanje d.o.o., "Čistoća" d.o.o., "Putevi" d.o.o., "Agencija za upravljanje zaštićenim područjima Podgorice" d.o.o., "Lokalni javni emitter "Radio-televizija Podgorica" d.o.o.). Organi upravljanja privrednih društava - odbori direktora se sastoje od 5 članova. Od ukupno 70 članova/ica odbora direktora, 20 su pripadnice ženskog pola (29 %), a pripadnika muškog pola je 50 (77%). U dva odbora direktora ("Agencija za stanovanje" d.o.o. i "Parking servis" d.o.o.) nijesu zastupljene pripadnice ženskog pola. Od 14 odbora direktora d.o.o. u četiri odbora direktora ("Čistoća" d.o.o., "Pogrebne usluge" d.o.o., "Deponija" d.o.o. i "Tržnice i pijace" d.o.o) predsjednica je pripadnica ženskog pola.

Glavni grad je osnivač 7 javnih ustanova (JU Narodna biblioteka "Radosav Ljumović", JU "Muzeji i galerije Podgorice", JU "Gradsko pozorište", JU Kulturno-informativni centar "Budo Tomović", Javna ustanova za brigu o djeci "Dječji savez", Javna ustanova za smještaj rehabilitaciju i resocijalizaciju korisnika psihoaktivnih supstanci i Javna ustanova Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju). Na rukovodećim mjestima javnih ustanova nalaze se 3 žene (JU Kulturno-informativni centar "Budo Tomović", Javna ustanova za smještaj rehabilitaciju i resocijalizaciju korisnika psihoaktivnih supstanci i Javna ustanova Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju), dok se u drugim javnim ustanovama na čelu nalaze muškarci (4 javne ustanove: JU Narodna biblioteka "Radosav Ljumović", JU "Muzeji i galerije Podgorice", JU "Gradsko pozorište", Javna ustanova za brigu o djeci "Dječji savez").

Organi upravljanja u javnim ustanovama – savjeti i upravni odbori se sastoje od 3 ili 5 članova.

Od ukupno 29 članova/ica savjeta i upravnih odbora, 25 su pripadnice ženskog pola (86%), a pripadnika muškog pola je 4 (14%). Na čelu 6 upravnih odbora javnih ustanova, predsjednica je pripadnica ženskog pola dok se samo na čelu Upravnog odbora JU za brigu o djeci "Dječji savez" nalazi muškarac.

U 4 upravna odbora (Javna ustanova za smještaj rehabilitaciju i resocijalizaciju korisnika psihoaktivnih supstanci, "JU "Muzeji i galerije Podgorice" JU "Gradsko pozorište", JU Kulturno-informativni centar "Budo Tomović") sve članice su ženskog pola.

Prema podacima iz jula 2022. godine od ukupno 61 odbornika/ca, u Skupštini Glavnog grada, je 24 odbornica (38.43%), i 37 odbornika (46.36%).

Skupština Glavnog grada kao stalna radna tijela obrazovala je 5 odbora i 3 savjeta, a svi odbori imaju predsjednika i po osam članova.

U Odboru za Statut i propise zastupljene su 4 pripadnice ženskog pola, a u Odboru za izbor i imenovanja zastupljene su 2 pripadnice ženskog pola (jedan član Odbora nije imenovan). U Odboru za finansije, privredu i razvoj zastupljene su 2 pripadnice ženskog pola, a u Odboru za društvene djelatnosti, međupoljstinsku i međunarodnu saradnju zastupljene su 3 pripadnice ženskog pola. U Odboru za planiranje i uređenje prostora, komunalno-stambenu djelatnost, saobraćaj i zaštitu životne sredine zastupljena je jedna pripadnica ženskog pola. Savjet za davanje predloga naziva naselja, ulica i trgova ima predsjednika i 12 članova, od kojih nijednu pripadnicu ženskog pola, Savjet za pitanja lica sa invaliditetom ima predsjednika i 12 članova, od kojih je 7 pripadnica ženskog pola (jedan član Savjeta nije imenovan), Savjet za prevenciju narkomanije ima predsjednika i 8 članova, od kojih su 7 pripadnice ženskog pola. Dakle, od ukupno 78 članova stalnih radnih tijela Skupštine Glavnog grada, njih 26 su pripadnice ženskog pola, a pripadnika muškog pola je 50. Od 44 člana 5 odbora, 12 je pripadnica ženskog pola, a od 34 člana 3 Savjeta 14 je pripadnica ženskog pola. U stalnim radnim tijelima Skupštine Glavnog grada, na mjestu predsjednice radnog tijela zastupljene su tri pripadnice ženskog pola (Odbor za Statut i propise, Savjet za pitanja lica sa invaliditetom ima predsjednika i Savjet za prevenciju narkomanije).

4.PRIORITETNE OBLASTI

Planom je predviđeno sedam prioritarnih oblasti i to:

- unapređenje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti;
- rodna ravnopravnost u obrazovanju i medijima;
- rodna ravnopravnost u ekonomiji;
- rodno zasnovano nasilje;
- rodno osjetljiva zdravstvena zaštita;

- kultura i sport;
- ravnopravnost u procesu odlučivanja u političkom i javnom životu.

5. STRATEŠKI CILJEVI

Planom su, kroz sedam prioriteta oblasti, definisani strateški i konkretni ciljevi, kako slijedi:

- Unapređenje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti

Strateški cilj: Uspostavljanje društva jednakih mogućnosti i eliminisanje svih oblika diskriminacije po osnovu pola

Cilj 1.1. Načelo rodne ravnopravnosti integrirano u izradu i primjenu svih lokalnih dokumenata i djelovanja lokalnih tijela

Cilj 1.2. Sprovođenje međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava žena

Cilj 1.3. Promocija i primjena antidiskriminacionog zakonodavstva

Cilj 1.4. Postignut visok stepen usklađenosti radnih i porodičnih obaveza žena i muškaraca

- Rodna ravnopravnost u obrazovanju i medijima

Strateški cilj: Uvođenje rodno osjetljivog obrazovanja i rodne ravnopravnosti u medijima

Cilj 2.1. Promovisati učešće žena u obrazovnim programima

Cilj 2.2. Unaprijeđena rodna ravnopravnost u medijima

- Rodna ravnopravnost u ekonomiji

Strateški cilj: Povećati zaposlenost žena i ukloniti diskriminaciju žena na tržištu rada

Cilj 3.1. Povećana zapošljivost žena, posebno teže zapošljivih kategorija

Cilj 3.2. Podsticati žensko preduzetništvo i samozapošljavanje

Cilj 3.3. Promocija antidiskriminacionog zakonodavstva u oblasti prava na rad

- Rodno zasnovano nasilje

Strateški cilj: Suzbiti sve oblike nasilja nad ženama i nasilja u porodici, te unaprijediti položaj i zaštitu prava žrtava svih oblika nasilja

Cilj 4.1. Promovisanje mehanizama za borbu protiv trgovine ljudima

Cilj 4.2. Ojačan sistem socijalne i druge podrške i zaštite žrtava nasilja u porodici, sa fokusom na marginalizovane grupe

Cilj 4.3. Povećan nivo informisanosti i znanja javnosti o posljedicama rodno zasnovanog nasilja i zakonskoj zaštitnoj regulativi

- Rodno osjetljiva zdravstvena zaštita

Strateški cilj: Obezbijediti kvalitetnu i dostupnu rodno osjetljivu zdravstvenu zaštitu

Cilj 5.1. Unaprijeđene mjere za očuvanje reproduktivnog zdravlja žena i obezbijedena kvalitetnija dostupnost zdravstvene zaštite

Cilj 5.2. Poboljšan rad savjetovaništa u preventivnoj zdravstvenoj zaštiti

- Kultura i sport

Strateški cilj: Suzbijati rodne stereotipe i uvesti politike rodne ravnopravnosti u kulturi i sportu

Cilj 6.1. Unaprijeđene rodne ravnopravnosti u oblasti kulture i sporta

Cilj 6.2. Podstaci i unaprijediti promociju djela i građana/ki koji /e promovišu rodnu ravnopravnost

- Ravnopravnost u procesu odlučivanja u političkom i javnom životu

Strateški cilj: Ravnopravno učešće žena i muškaraca na svim nivoima odlučivanja

Cilj 7.1. Postignuta uravnotežena zastupljenost žena i muškaraca na lokalnom nivou vlasti

Cilj 7.2. Povećan broj žena pripadnica manjskih grupa, posebno pripadnica nacionalnih manjina, RE, kao i OSI populacije u političkom životu

6. RESURSI ZA REALIZACIJU PLANA

Sredstva za realizaciju aktivnosti iz Plana obezbijediće se iz:

- Budžeta Glavnog grada (nadležnih Sekretarijata i ustanova)
- Donacija
- Korišćenjem domaćih i međunarodnih fondova
- Obezbijedenjem sponzorstava od strane privatnih firmi i kompanija ili ostvarivanjem partnerstava sa firmama/kompanijama koje imaju razvijene programe društveno-odgovornog poslovanja.

Sredstva za realizaciju aktivnosti biće planirana Budžetom Glavnog grada.

7. PLAN PRAĆENJA, SPROVOĐENJA I PROCJENE USPJEŠNOSTI

Sekretarijat za socijalno staranje će preko koordinator/ke za rodnu ravnopravnost sprovoditi i pratiti realizaciju Plana Uspješnost realizacije Plana biće praćena pomoću definisanih indikatora za pojedinačne aktivnosti.

Skupština Glavnog grada će razmatrati godišnji Izvještaj o realizaciji Plana/finalna evaluacija tj. procjena uspješnosti čitavog Plana biće urađena na kraju perioda određenog za realizaciju aktivnosti.

8. PLAN KOMUNIKACIJE SA JAVNOŠĆU

Cilj komunikacije sa javnošću je da se obezbijedi vidljivost Plana za postizanje rodne ravnopravnosti u Glavnom gradu za period 2023-2025. godine, odnosno planiranih aktivnosti.

Plan komunikacije sa javnošću uključuje sljedeće:

- Objavljivanje Plana na sajtu Glavnog grada;
- Štampanje i distribucija Plana;
- Obavješćavanje nadležnog tijela na nacionalnom nivou o usvojenom Planu;
- Obavješćavanje relevantnih institucija na lokalnom nivou o usvojenom Planu;
- Informisanje medija na lokalnom i nacionalnom nivou o usvojenom Planu odnosno realizaciji planiranih aktivnosti.

1. UNAPREĐENJE LJUDSKIH PRAVA ŽENA I RODNE RAVNOPRAVNOSTI

Strateški cilj: Uspostavljanje društva jednakih mogućnosti i eliminisanje svih oblika diskriminacije po osnovu pola

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti i partneri	Vremenski okvir	Indikatori	Potrebna finansijska sredstva
Cilj 1.1: Načelo rodne ravnopravnosti integrisano u izradu i primjenu svih lokalnih dokumenata i djelovanja lokalnih tijela				
1.1.1. Prilikom izrade i primjene svih lokalnih dokumenata uključiti rodno	Glavni grad	kontinuirano 2023-2025	- Broj lokalnih dokumenata u čiju izradu je uključen rodno senzitivan	Resursi Glavnog grada

senzitivnan pristup uz obavezu upotrebe rodno senzitivnog jezika u tim dokumentima			pristup i imaju orodnjene indikatore	
Cilj 1. 2. Sprovođenje međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava žena				
1.2.1. Redovno obilježavati Međunarodni dan žena 8. mart; Međunarodni dan seoskih žena 15. oktobar; Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama 25. novembar; Međunarodni dan žena preduzetnica 19. novembar;	Glavni grad; Relevantne institucije; NVO sektor; Međunarodne organizacije	tokom perioda 2023-2025	- Broj i vrsta događaja	Resursi Glavnog grada Donacije
1.2.2. Pružanje podrške samohranim roditeljima kroz aktivnosti kojima bi se osnažila zajednica.	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno staranje; NVO sektor; Međunarodne organizacije	tokom perioda 2023-2025	- Broj samohranih roditelja kojima se pomoglo	Resursi Glavnog grada Donacije
1.2.3. Prilikom planiranja prostora na teritoriji Glavnog grada uvesti rodnu perspektivu (stvoriti uslove za lakše kretanje žena/djece - pristupni trotoari; klupe za dojlje u parkovima i sl. kao i za OSI: taktine crte; zvučni semafori i dr).	Glavni grad; Sekretarijat za saobraćaj; Zelenilo d.o.o.; Sekretarijat za socijalno staranje; Relevantne institucije; NVO sektor; Međunarodne organizacije	Kontinuirano	- Broj urađenog na teritoriji Glavnog grada	Resursi Glavnog grada Donacije
Cilj 1.3: Promocija antidiskriminacionog zakonodavstva				
1.3.1. Organizovati lokalnu kampanju, upoznavanja javnosti sa mehanizmima zaštite od diskriminacije po osnovu pola ili bilo kog oblika diskriminacije (odštampati promo materijal i na romskom jeziku, albanskom jeziku i Brajevom pismu).	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno staranje; Centar za socijalni rad; Relevantne institucije; NVO sektor	Jednom godišnje tokom perioda 2023-2025	- Organizovana kampanja - Broj događaja - Vrsta i broj distribuiranog materijala	Resursi Glavnog grada Donacije
1.3.2. Redovno održavanje obuka zaposlenih u svim organima uprave, ustanovama, stručnim i posebnim službama i javnim službama čiji je	Glavni grad; Svi organi uprave; Uprava za kadrove	kontinuirano 2023-2025	- Održane minimum dvije obuke zaposlenih	Resursi Glavnog grada

osnivač Glavni grad Podgorica					
Cilj 1.4. Postignut visok stepen usklađenosti radnih i porodičnih obaveza žena i muškaraca					
1.4.1. Proširenje postojećih kapaciteta i usluga ustanova za brigu o djeci	Glavni grad; Relevantne institucije; NVO sektor; Međunarodne organizacije	tokom perioda 2023 – 2025	- Novotvorene ustanove za brigu o djeci - Broj djece i broj vrsta usluga	Budžet Crne Gore Resursi Glavnog grada Donacije	
1.4.2. Organizovanje kampanja o ravnomjernom učešću žena i muškaraca u porodičnim obavezama	Glavni grad; Relevantne institucije; NVO sektor; Međunarodne organizacije	tokom perioda 2023 – 2025	- Organizovane kampanje - Broj saopštenja za javnost - Press clipping	Budžet Crne Gore Resursi Glavnog grada Donacije	
1.4.3. Proširenje sistema usluga za brigu o starijim licima	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno staranje; NVO sektor; Međunarodne organizacije	tokom perioda 2023 – 2025	- Broj i vrsta usluga za stara lica	Budžet Crne Gore Resursi Glavnog grada Donacije	

2. RODNA RAVNOPRAVNOST U OBRAZOVANJU I MEDIJIMA

Strateški cilj: Uvođenje rodno osjetljivog obrazovanja i rodne ravnopravnosti u medijima

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti i partneri	Vremenski okvir	Indikatori	Potrebna finansijska sredstva
Cilj 2.1. Promovisati učešće žena u obrazovnim programima				
2.1.1. Podrška ženama (sa posebnim osvrtom na žene sa invaliditetom, samohrane majke, djecu i mlade sa invaliditetom, RE populaciju, žene žrtve nasilja, žene srednjih godina koje su ostale bez posla, žene starije dobi, itd.) za učešće u obrazovnim programima.	Glavni grad; Relevantne institucije; NVO sektor; Međunarodne organizacije	kontinuirano 2023-2025	- Broj organizovanih događaja - Broj polaznika/ca - Broj medijskih nastupa	Resursi Glavnog grada Donacije
2.1.2. Organizovati likovni/ literarni konkurs za osnovne škole sa teritorije Glavnog grada na temu „Rodna ravnopravnost u mom gradu“	Glavni grad; Relevantne institucije; NVO sektor	tokom perioda 2023-2025	-Organizovan događaj -Broj učesnika -Medijska promocija	Resursi Glavnog grada Donacije

2.1.3. Edukovati vaspitno obrazovni kadar za podsticanje vrijednosti građanskog, rodno ravnopravnog i inkluzivnog društva kod djece i mladih (predškolskim, osnovnim i srednjim obrazovnim ustanovama).	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno staranje; Relevantne institucije NVO sektor	tokom perioda 2023- 2025	- Broj edukacija i treninga zaposlenih	Resursi Glavnog grada Donacije
Cilj 2.2. Unaprijeđena rodna ravnopravnost u medijima				
2.2.1. Organizovati obuke iz medijske pismenosti u cilju prepoznavanja svih vrsta stereotipa, uključujući i rodni stereotip.	Glavni grad; Relevantne institucije; NVO sektor; Lokalni mediji	kontinuirano 2023-2025	-Broj obuka i polaznika	Resursi Glavnog grada Donacije
2.2.2. Podstaci lokalne medije da uvedu rodno odgovorne programe i koriste rodno senzitivni jezik; emisije o rodno senzitivnom jeziku (u okviru kulturoloških).	Glavni grad Lokalni mediji	kontinuirano 2023-2025	- Broj emisija - Korišćenje rodno senzitivnog jezika (rodno odgovorni monitoring medija) - Broj gostiju	Resursi Glavnog grada Donacije
2.2.3. Povećanje broja emisija koje će govoriti o rodnoj ravnopravnosti u lokalnim medijima. Redovno informisati javnost o aktivnostima na polju postizanja rodne ravnopravnosti (iz lokalnog plana);	Glavni grad; Lokalni mediji	tokom 2023	- Broj tematskih emisija sa sagovornicima/lacama na teme rodne ravnopravnosti	Resursi Glavnog grada Donacije
2.2.4. Uraditi video za promovisanje rodne ravnopravnosti	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno; Lokalni mediji; Relevantne institucije; NVO sektor; Međunarodne organizacije	tokom 2023	- Spot za promovisanje rodne ravnopravnosti	Resursi Glavnog grada Donacije

3. RODNA RAVNOPRAVNOST U EKONOMIJI

Strateški cilj: Povećati zaposlenost žena i ukloniti diskriminaciju žena na tržištu rada

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Vremenski okvir	Indikatori	Potrebna	finansijska
------------	--------------------	-----------------	------------	----------	-------------

	partneri		sredstva
Cilj 3.1. Povećana zapošljivost žena, posebno teže zapošljivih kategorija			
3.1.1. Održavati obuke i redovne programe sa ciljem jačanja ženskog preduzetništva, kao i podsticanja kreativnog pristupa u razvoju poslovnih ideja kod žena (Centar kompetencija).	Glavni grad; Sekretarijat za podršku biznis zajednici; NVO sektor	kontinuirano 2023-2025	Resursi Glavnog grada Donacije
Cilj 3.2. Podsticati žensko preduzetništvo i samozapošljavanje			
3.2.1. Pružati finansijsku podršku poljoprivrednim aktivnostima žena i finansiranje projekata gdje su nosioci žene sa sela	Glavni grad; Služba za podršku poljoprivredi	kontinuirano 2023-2025	Budžet Glavnog grada
3.2.2. Organizovati obuke za specifična zanimanja za teže zapošljive kategorije žena	Glavni grad; Relevantne institucije; NVO sektor; Međunarodne organizacije	Najmanje 2 seminara/obuke tokom 2023 odnosno do 2025	Resursi Glavnog grada Donacije
Cilj 3.3. Promocija antidiskriminacionog zakonodavstva u oblasti prava na rad			
3.3.1. Organizovati okrugle stolove, konferencije u cilju razmjene dobrih praksi i primjene međunarodnog i nacionalnog antidiskriminacionog zakonodavstva u oblasti prava na rad.	Glavni grad; Sekretarijat za podršku biznis zajednici; NVO sektor, Međunarodne organizacije	najmanje 1-2 konferencije tokom 2023 - 2025	Budžet Crne Gore Resursi Glavnog grada Donacije
3.3.2. Promovisati i podsticati prelazak tržišnih učesnika iz neformalnih (rad na crmo i siva ekonomija) u formalne tokove (registrovani privredni subjekti).	Glavni grad; Sekretarijat za podršku biznis zajednici; Relevantne institucije	tokom perioda 2023-2025	Resursi Glavnog grada donacije

4. RODNO ZASNOVANO NASILJE

Strateški cilj: Suzbiti sve oblike nasilja nad ženama i nasilja u porodici, te unaprijediti položaj i zaštitu prava žrtava svih oblika nasilja

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti i partneri	Vremenski okvir	Indikatori	Potrebna finansijska sredstva
Cilj 4.1. Promovisanje mehanizama za borbu protiv trgovine ljudima				
4.1.1. Organizovati javne tribine, konferencije, predavanja o nasilju nad ženama žrtvama trgovine ljudima.	Glavni grad; Relevantne institucije; NVO sektor; Međunarodne organizacije	tokom perioda 2023-2025	- Organizovan događaj - Broj učesnika/ca	Resursi Glavnog grada Donacije
4.1.2. Uspostaviti program podrške (program reintegracije za žene žrtve trafikinga i dugogodišnjeg nasilja)	Glavni grad; Relevantne institucije; NVO sektor; Međunarodne organizacije	tokom perioda 2023-2025	- Broj realizovanih programa - Broj učesnika	Resursi Glavnog grada Donacije
4.1.3. Organizovati "Dane otvorenih vrata" sa NVO sektorom koje se bave zaštitom od rodno zasnovanog nasilja, trafikinga, u cilju boljeg informisanja žrtava nasilja i podizanja svijesti o istom	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno; Centar za socijalni rad; NVO sektor	jednom godišnje 2023-2025	- Broj realizovanih programa	Resursi Glavnog grada Donacije
Cilj 4.2. Ojačan sistem socijalne i druge podrške i zaštite žrtava nasilja u porodici				
4.2.1. Uspostaviti programe podrške za žrtve nasilja (programe samopodrške, osnaživanja); upoznati (jednom u tri mjeseca) žrtve nasilja sa pružanjem usluga relevantnih institucija	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno staranje; Centar za socijalni rad; Relevantne institucije; NVO sektor	tokom perioda 2023-2025	- Broj realizovanih programa - Broj učesnika/ca	Resursi Glavnog grada Donacije
4.2.2. Stvaranje uslova za uspostavljanje "Dječije kuće" u cilju zaštite od nasilja nad djecom	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno staranje; Relevantne institucije; NVO sektor	tokom perioda 2023	- Broj realizovanih aktivnosti - Stvoreni uslovi za uspostavljanje usluge	Resursi Glavnog grada Donacije
4.2.3. Prevencija drop-outa (prosjaćenja djece na ulici)	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno staranje; Relevantne institucije; NVO sektor	tokom perioda 2023	- Broj realizovanih aktivnosti - Stvoreni uslovi za uspostavljanje usluge	Resursi Glavnog grada Donacije

4.2.4. Uspostavljati saradnju sa relevantnim NVO organizacijama, i pružiocima usluga žrtvama nasilja kroz potpisane memorandume.	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno staranje; Centar za socijalni rad; NVO sektor	tokom perioda 2023-2025	- Broj potpisanih Memoranduma - Broj realizovanih usluga	Resursi Glavnog grada Donacije
Cilj 4.3. Povećan nivo informisanosti i znanja javnosti o posljedicama rodno zasnovanog nasilja i zakonskoj zaštitnoj regulativi				
4.3.1.Sprovoditi edukacije/kampanje u cilju senzibilizacije javnosti o problemu nasilja u porodici, sa akcentom na kampanju 16 dana aktivizma borbe protiv nasilja nad ženama	Glavni grad; Relevantne institucije; NVO sektor; Međunarodne organizacije	tokom perioda 2023-2025	- Organizovane edukacije/kampanje - Broj učesnika/ca - Broj medijskih izvještaja	Resursi Glavnog grada Donacije
4.3.2. Organizovati edukacije Romkinja u romskim nasejima o problemu nasilja nad ženama i prisilnim brakovima RE djevojčica	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno; Relevantne institucije; NVO sektor; Međunarodne organizacije	tokom perioda 2023-2025	- Broj organizovanih edukacija - Broj učesnika/ca	Resursi Glavnog grada Donacije
4.3.3. Izraditi edukativni materijal o svim oblicima nasilja i načinu suzbijanja nasilja	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno staranje; NVO sektor	tokom perioda 2023-2025	- Izrađen i publikovan materijal	Resursi Glavnog grada Donacije

5. RODNO OSJETLJIVA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Strateški cilji: Obezbijediti kvalitetnu i dostupnu rodno osjetljivu zdravstvenu zaštitu

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti i	Vremenski okvir	Indikatori	Potrebna finansijska sredstva
------------	----------------------	-----------------	------------	-------------------------------

	partneri				
Cilj 5.1. Unaprijeđene mjere za očuvanje reproduktivnog zdravlja žena i obezbijedena kvalitetnija dostupnost zdravstvene zaštite					
5.1.1. Sprovoditi programe prevencije (specijalističke kontrole reproduktivnog zdravlja, ranog otkrivanja malignih oboljenja, smanjivanje rizičnih faktora, razvijanje zdravih stilova života, razvijanje lične odgovornosti osobe za zdravlje).	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno staranje; Relevantne institucije; NVO; Međunarodne organizacije	tokom perioda 2023-2025	- Sprovedeni preventivni programi - Štampani - distribuirani leci i brošure - Broj pregleda	Resursi Glavnog grada Donacije	
5.1.2. Sprovoditi programe obuke mladih i žena o mogućnostima planiranja porodice i primjene kontracepcije, sa posebnim akcentom na ranjive grupe	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno staranje; Relevantne institucije; NVO; Međunarodne organizacije	2 obuke tokom 2023 /odnosno do 2025	- Broj sprovedenih programa - Broj polaznika/ca	Resursi Glavnog grada Donacije	
Cilj 5.2. Poboļišan rad savjetovaļišta u preventivnoj zdravstvenoj zaštiti					
5.2.1. Sprovoditi programe prevencije, edukacije, psiho-socijalno podrške za žene, mlade, OSI, RE populaciju, kao i za stariju populaciju u "Kući zdravlja"	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno staranje; NVO sektor	kontinuirano	- Broj sprovedenih programa - Broj korisnika/ca	Resursi Glavnog grada Donacije	
5.2.2. Sprovoditi program prevencije PPB (usklađen sa kompatibilnim programima prevencije HIV/AIDS, infektivnih bolesti i sl.)	Glavni grad Relevantne institucije NVO sektor Međunarodne organizacije	tokom perioda 2023-2025	- Broj i vrsta realizovanih aktivnosti i informisanih građana/ki	Resursi Glavnog grada Donacije	
5.2.3. Organizovati edukaciju RE populacije o postupku izbora svog ljekara u romskom naseļju	Glavni grad; Sekretarijat za socijalno; Relevantne institucije NVO	tokom perioda 2023-2025	- Organizovana obuka	Resursi Glavnog grada	

5.2.4. Uspostaviti saradnju između Ministarstva zdravlja, Centra za socijalni rad i Glavnog grada za korisnike/ice koji se nalaze na evidenciji Centra za socijalni rad, a koji su žrtve nasilja (žene i djeca), kako bi imali pravo na prioritet, besplatan pregled u zdravstvenim ustanovama i neplaćanje participacije za lekove.	Glavni grad; Centar za socijalni rad, Ministarstvo zdravlja	tokom 2023.godine	<ul style="list-style-type: none"> - Potpisan Memorandum - Broj korisnika 	Resursi Glavnog grada Donacije
--	---	-------------------	---	-----------------------------------

6. KULTURA I SPORT

Strateški cilj: Suzbijati rodne stereotipe i uvesti politike rodne ravnopravnosti u kulturi i sportu

Aktivnosti	Nosioi aktivnosti i partneri	Vremenski okvir	Indikatori	Potrebna finansijska sredstva
Cilj 6.1. Unaprjeđenje rodne ravnopravnosti u oblasti kulture i sporta				
6.1.1. Podsticati i podržati kulturne stvaraoc/stvarateljke, finansirati i druga pitanja od značaja za kulturu i sport	Glavni grad; Sekretarijat za kulturu i sport;	kontinuirano 2023-2025	<ul style="list-style-type: none"> - Broj stvaraoca/stvarateljki - Broj sportskih klubova - Broj sportista/kinja 	Resursi Glavnog grada Donacije
6.1.2. Sufinansiranje kulturno-umjetničkih programa i projekata koji afirmišu rodnu ravnopravnost	Glavni grad; Sekretarijat za kulturu i sport; Javne ustanove kulture ; NVO sektor; Međunarodne organizacije	u kontinuitetu 2023-2025/	<ul style="list-style-type: none"> - Broj realizovanih programa - Broj učesnika/ca 	Resursi Glavnog grada Donacije
6.1.3. Prezentacija, afirmacija i promocija stvaralaštva autorki iz domena vizuelnih, muzičke i pozorišne umjetnosti	Glavni grad; Sekretarijat za kulturu i sport; Javne ustanove kulture	u kontinuitetu	<ul style="list-style-type: none"> - Broj realizovanih programa tokom cijele godine - Broj učesnica 	Budžet Glavnog grada

6.2.3. Organizacija manifestacija koje afirmišu ženski sport	Glavni grad; Sekretarijat za kulturu i sport	u kontinuitetu	- Veliki broj realizovanih manifestacija tokom cijele godine/ kampovi perspektivnih sportista/kinja	Budžet Glavnog grada
6.2.4. Organizovati Nedjelju ženskog kulturnog stvaralaštva (ŽENES)	Glavni grad; Relevantne institucije; NVO sektor; Međunarodne organizacije	tokom perioda 2023-2025	-Organizovana Nedjelja ženskog kulturnog stvaralaštva - Broj učesnika/ca	Resursi Glavnog grada Donacije
Cilj 6.2. Podstaci i unaprijediti promociju djela i građanalki koji je promovišu rodnu ravnopravnost				
6.2.1. Promocija znamenitih žena Glavnog grada kroz istoriju	Glavni grad; Sekretarijat za kulturu i sport; Relevantne institucije; NVO sektor	tokom perioda 2023-2025	-Broj promocija	Resursi Glavnog grada Donacije
6.2.2. Podrška za objavljivanje djela koja promovišu rodnu ravnopravnost	Glavni grad; Sekretarijat za kulturu i sport	tokom perioda 2023-2025	-Broj objavljenih djela	Resursi Glavnog grada Donacije

7. RAVNOPRAVNOST U PROCESU ODLUČIVANJA U POLITIČKOM I JAVNOM ŽIVOTU

Strateški cilj: Ravnopravno učešće žena i muškaraca na svim nivoima odlučivanja

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti i partneri	Vremenski okvir	Indikatori	Potrebna finansijska sredstva
Cilj 7.1. Postignuta uravnotežena zastupljenost žena i muškaraca na lokalnom nivou vlasti				

<p>7.1.1.1. Ustanoviti bazu podataka o zastupljenosti žena u organima i službama lokalne uprave Glavnog grada</p>	<p>Sekretarijat za lokalnu samoupravu</p>	<p>kontinuirano 2023-2025</p>	<p>- Formirana baza podataka i njeno redovno ažuriranje</p>	<p>Resursi Glavnog grada</p>
<p>7.1.1.1. Ustanoviti bazu podataka o zastupljenosti žena u Službi Skupštine Glavnog grada</p>	<p>Služba Skupštine Glavnog grada</p>			
<p>7.1.1.2. Ustanoviti bazu podataka o zastupljenosti žena na rukovodećim mjestima u Glavnom gradu čija su imenovanja u nadležnosti Skupštine Glavnog grada</p>	<p>Služba Skupštine Glavnog grada</p>	<p>kontinuirano 2023-2025</p>	<p>- Formirana baza podataka i njeno redovno ažuriranje</p>	<p>Resursi Glavnog grada</p>
<p>7.1.2. Ustanoviti bazu podataka o broju žena odbornica u Skupštini Glavnog grada i u radnim tijelima Skupštine Glavnog grada</p>	<p>Služba Skupštine Glavnog grada</p>			
<p>Cilj 7.2. Povećan broj žena pripadnica nacionalnih manjina, RE, kao i OSI populacije u političkom životu</p>				
<p>7.2.1. Organizovati obuku za pripadnice manjinskih grupa kako bi se osnažile za bavljenje politikom</p>	<p>Glavni grad; Relevantne institucije; NVO sektor; Međunarodne organizacije</p>	<p>tokom perioda 2023-2025</p>	<p>- Broj obuka - Broj učesnika/ca</p>	<p>Resursi Glavnog grada Donacije</p>

Crna Gora
Glavni grad Podgorica
SEKRETARIJAT ZA SOCIJALNO STARANJE

Adresa: Ul. Vuka Karadžića br.16
81 000, Podgorica, Crna Gora, fah br. 63
tel.: +382 20 447 160, fax: +382 20 447 161
sekretarijat.socijalno.staranje@podgorica.me

Broj: 14-D-128/22-7490

09.09.2022. godine

IZVJEŠTAJ

O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI O NACRTU LOKALNOG AKCIONOG PLANA ZA PODSTICANJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI U GLAVNOM GRADU PODGORICA ZA PERIOD 2023-2025.GODINE

Shodno odredbama Odluke o učešću lokalnog stanovništva u vršenju javnih poslova („Sl.list CG–opštinski propisi“, br. 031/19), po pitanju izrade Nacrta Lokalnog akcionog plana za podsticanje rodne ravnopravnosti u Glavnom gradu Podgorica za period 2023-2025. godine sproveden je postupak javne rasprave na način što je:

- Gradonačelnik Glavnog grada Podgorica Zaključkom broj 01-018/22-6435 od 03.08.2022. godine, utvrdio Nacrt Lokalnog plana za podsticanje rodne ravnopravnosti u Glavnom gradu Podgorica za period 2023-2025 i Program javne rasprave;
- Nacrt Lokalnog plana za podsticanje rodne ravnopravnosti u Glavnom gradu Podgorica za period 2023-2025 objavljen kao podlistak u Dnevnom listu „Nova pobjeda“ 04.08.2022. godine;
- Nacrt Lokalnog plana za podsticanje rodne ravnopravnosti u Glavnom gradu Podgorica za period 2023-2025 je 04.08.2022. godine objavljen na web sajtu (www.podgorica.me);
- Nacrt Lokalnog plana za podsticanje rodne ravnopravnosti u Glavnom gradu Podgorica za period 2023-2025 sa Programom javne rasprave upućen je na adrese odbornika Skupštine Glavnog grada, Gradskoj opštini Golubovci, mjesnim zajednicama i CRNVO.

Javna rasprava je počela 04.08.2022. godine, a završila se 19.08.2022. godine. Javnu raspravu u elektronskoj, pisanoj i usmenoj formi sproveo je Sekretarijat za socijalno staranje. U toku javne rasprave, građanima, medijima i ostalim

učesnicima data je mogućnost pisanog i usmenog izjašnjavanja i ocjenjivanja uspješnosti javne rasprave putem evaluacionih listića.

Centralna javna rasprava održana je 19.08.2022. godine, sa početkom u 11,00 časova u zgradi Skupštine Glavnog grada, a u istoj je učestvovalo 8 učesnika.

Centralnu javnu raspravu, u ime obrađivača, vodio je Sekretar Sekretarijata za socijalno staranje Ivan Terzić, uz prisustvo saradnika.

U uvodnoj riječi Sekretar Ivan Terzić je istakao:

“U skladu sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti, Skupština Glavnog grada je usvojila prvi Lokalni akcioni plan za postizanje rodne ravnopravnosti u Glavnom gradu za period 2019-2020. godine. Nakon realizacije ovog Plana Glavni grad je tokom 2021. godine u okviru Sekretarijata za socijalno staranje formirao Kancelariju za rodnu ravnopravnost i na taj način stvorio uslove za podsticanje rodne ravnopravnosti u Glavnom gradu.

Za potrebe izrade Nacrta Plana, gradonačelnik je formirao Radnu grupu koju su sačinjavale predstavnici relevantnih institucija iz ove oblasti.

Rodni stereotipi i predrasude o rodnim ulogama muškaraca i žena, kao i predrasude prema osobama drugačijih polnih i rodnih identiteta prisutne su na svim nivoima društva. U svakoj analizi društvenog napretka rodna ravnopravnost se pokazuje kao jedan od ključnih preduslova sveopšte kulturne emancipacije i podrška onim procesima koji podstiču inkluziju i jednake mogućnosti.

Ravnopravnost polova kao jedno od osnovnih ljudskih prava, garantovano je međunarodnim i domaćim ugovorima i zakonima. Diskriminacija se prepoznaje kao politički neprihvatljiva, ekonomski neisplativa i zakonski sankcionisana. Na taj način, rodna ravnopravnost postaje jedan od osnovnih elemenata u reformskim procesima.

Plan se oslanja na tri osnovna činioca:

- normativni kontekst - međunarodni i domaći;
- kontekst strateških planskih dokumenata koji se donose na državnom nivou;
- socijalni kontekst u Glavnom gradu.

Vizija plana da društvo u kome žene i muškarci i osobe drugačijih polnih identiteta imaju jednake mogućnosti da doprinesu održivom razvoju Glavnog grada Podgorice, i da jednako uživaju u njegovim dobrobitima, dok je strateški cilj – dostizanje višeg nivoa rodne ravnopravnosti u Glavnom gradu Podgorica do 2025. godine.

Osnovna načela na kojim je baziran Plan su:

- ravnopravnost žena i muškaraca je fundamentalno pravo;
- rješavati pitanja višestruke diskriminacije i hendikepa;
- podjednako učešće žena i muškaraca u procesima odlučivanja;
- eliminisanje rodnih stereotipa je fundamentalno za postizanje ravnopravnosti između žena i muškaraca;
- uvrščivanje rodnih stavova u sve aktivnosti lokalne i regionalne uprave je neophodno u procesu poboljšanja ravnopravnosti između žena i muškaraca;

- pravilno obezbjeđivanje resursa za akcioni plan i program je neophodan alat u unaprjeđivanju rodne ravnopravnosti.

Planom je predviđeno sedam prioriternih oblasti i to:

- unapređenje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti;
- rodna ravnopravnost u obrazovanju i medijima;
- rodna ravnopravnost u ekonomiji;
- rodno zasnovano nasilje;
- rodno osjetljiva zdravstvena zaštita;
- kultura i sport;
- ravnopravnost u procesu odlučivanja u političkom i javnom životu.

Planom su, kroz sedam prioriternih oblasti, definisani strateški i konkretni ciljevi:

- uvođenje rodno osjetljivog obrazovanja i rodne ravnopravnosti u medijima; - povećati zaposlenost žena i ukloniti diskriminaciju žena na tržištu rada; - suzbiti sve oblike nasilja nad ženama i nasilja u porodici, te unaprijediti položaj i zaštitu prava žrtava svih oblika nasilja; - obezbijediti kvalitetnu i dostupnu rodno osjetljivu zdravstvenu zaštitu; - suzbijati rodne stereotipe i uvesti politike rodne ravnopravnosti u kulturi i sportu; - ravnopravno učešće žena i muškaraca na svim nivoima odlučivanja.

Sredstva za realizaciju aktivnosti iz Plana obezbijediće se iz:

- Budžeta Glavnog grada (nadležnih Sekretarijata i ustanova);
- Donacija;
- Korišćenjem domaćih i međunarodnih fondova;
- Obezbjeđenjem sponzorstava od strane privatnih firmi i kompanija ili ostvarivanjem partnerstava sa firmama/kompanijama koje imaju razvijene programe društveno-odgovornog poslovanja.“

Učesnici na javnoj raspravi nijesu postavljali pitanja.

Udruženje Centar za ženska prava elektronskim putem je podnijelo sljedeće komentare:

„1. Kako bi se vjerodostojno predstavio čitan institucionalni mehanizam za politike rodne ravnopravnosti na nivou države, potrebno je pomenuti i institut “Kontakt osoba za rodnu ravnopravnost” uveden Zakonom o rodnoj ravnopravnosti. Nadležnosti u ovoj oblasti ima i Skupštinski odbor za rodnu ravnopravnost. Takođe, 2016. godine osnovan je i Nacionalni savjet za rodnu ravnopravnost, čija se nadležnost protezala i na lokalni nivou, doduše bez zapaženog rezultata svog rada.

Kancelarija Ombudsmana jednako bitno doprinosi ovoj oblasti.

2. Cilj 5 Agende UN za održivi razvoj 2030 daje smjernice za postizanje rodne ravnopravnosti na globalnom nivou zbog čega je važno uvrstiti ga na listu UN dokumenata.

3. Medjunarodni pakt o građanskim i politickim pravima sa dva Opciona protokola i Medjunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, neizostavno se tiču i rodne ravnopravnosti zbog čega moraju biti dio ovog spiska dokumenata.

4. Dodati:

- Medjunarodnu konvenciju o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije, i
- Konvenciju o pravima osoba sa invaliditetom.

5. Sa aspekta zaštite žena od nasilja veoma je važna i Rezolucija Savjeta bezbjednosti 1325 “Žene, mir i bezbjednost”.

6. Rezoluciju Parlamentarne Skupštine SE 2191 (2017) o pravima i eliminaciji diskriminacije prema interpolarnim osobama.

7. Uključujući i protokol 12 - Opšta zabrana diskriminacije.

8. Veoma je važno pozvati se i na Direktivu (EU) 2019/1158 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. jula 2019. o ravnoteži između poslovnog i privatnog života roditelja i staratelja, posebno u cilju davanja punog značaja cilju 1.4. ovog Plana. Centar za ženska prava je izradio predlog transponovanja pomenute Direktive u nacionalno zakonodavstvo koji može biti od pomoći u razumijevanju značaja dokumenta i načina njegove implementacije na lokalnom nivou. Pored toga, treba se pozvati i na Rezoluciju EP O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI U MEDIJSKOM SEKTORU U EU-u (2017/2010 (INI)), koja nudi širok spektar indikatora za postizanje rodne ravnopravnosti u medijskoj politici, čome se doprinosi punovažnosti operativnog cilja 2.2. ovog plana. Dodati i reference na Rezoluciju EP o pravima interpolarnih osoba (2018).

9. Ova strategija je istekla, a donijeta je nova EU Strategija za rodnu ravnopravnost 2020-2025 koja se bavi nekim od najvećih izazova za postizanje suštinske rodne ravnopravnosti: borba protiv rodno zasnovanog nasilja i rodnih stereotipa; jačanje ekonomskog osnaživanja žena i obezbjeđivanje jednakih mogućnosti na tržištu rada, uključujući jednaku platu; pružanje mogućnosti i ženama i muškarcima da upravljaju i učestvuju u svim sektorima ekonomije i političkog života.

Najvažnija važeća strateška dokumenta na nivou EU u oblasti rodne ravnopravnosti su: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020-2025 i Akcioni plan za postizanje rodne ravnopravnosti (GAP III). GAP III postavlja fokus na ključna djelovanja EU, među kojima su (pored onih koji su prepoznati i ovim planom) i:- Uključivanje Agende Rezolucije SB UN 1325 "Žene, mir i bezbjednost";- Prepoznavanje izazova koje nudi Zelena agenda i Digitalna transformacija. Ova dva aspekta izostala su iz Lokalnog plana, a predstavljaju važan segment budućih reformskih procesa. Predlažemo da se cijeli dokument upodobi kroz sva poglavlja na način da se obuhvate i ove teme.

10. Aktuelna važna dokumenta na državnom nivou su i: - Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2021-2025;- Nacionalnu strategiju održivog razvoja 2030;- Strategija o pravima osoba sa invaliditetom 2021-2025;- Strategija razvoja ženskog preduzetništva 2021-2024; - Strategic socijalne inkluzije Roma i Egipćana 2021-2025.

11. Nije najbolji prevod, prikladnije je da umjesto "hendikepa" stoji "nepovoljnog položaja" (u originalu eng. "disadvantage"), pa bi onda ostatak paragrafa glasio ovako: "Višestruka diskriminacija i nepovoljni položaj bazi-rani, osim na rodnim, i na razlikama u rasi, boji kože, etničkoj i društvenoj pripadnosti, genetskim karakteristikama, jeziku, vjeri ili uvjerenjima, političkom ili drugom mišljenju, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovini, rođenju, invaliditetu, starosti, seksualnoj orijentaciji ili društveno-ekonomskom statusu, moraju takođe biti uzeti u obzir prilikom rješavanja pitanja ravnopravnosti između žena i muškaraca.

12. Ispraviti sa ekavice na ijekavicu

13. Može i "od ključnog značaja"

14. Pravilnije bi bilo “Uključivanje rodne perspektive”. U tekstu Povelje ostatak paragrafa glasi: “Princip rodne ravnopravnosti mora biti uzet u obzir prilikom sastavljanja strategija, metoda i instrumenata koji utiču na svakodnevni život lokalnog stanovništva – na primjer, kroz primjenu tehnika uvođenja principa rodne ravnopravnosti u javne politike (na engleskom: gender mainstreaming) i rodno odgovornih budžeta. Iskustvo žena na lokalnom nivou, uključujući i njihove životne i radne uslove, moraju biti analizirani i uzeti u obzir.”

15. Tačan prevod bi glasio ovako: “Akcioni planovi i programi za koje su obezbijedena odgovarajuća sredstva neophodan su alat za unaprjeđivanje rodne ravnopravnosti.”

16. Predlažemo da se uvrsti i referenca na Instrument Generalnog sekretarijata Vlade na procjenu orodnjenosti javnih politika.

17. Kako bi proces sacinjavanja dokumenta do kraja bio transparentan, u skladu sa propisanim kriterijumima Instrumenta Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore za procjenu orodnjenosti javnih politika, potrebno je navesti imena članova i članica Radne grupe. Ovo je važno i zbog procjene u kojoj mjeri je sastav RG rodno izbalansiran, te da li je angažovan/a rodni ekspert/kinja.

18. Potrebno je navesti tačan naziv institucija, kako bi bilo vidljivo da li su svi ključni institucionalni mehanizmi za rodnu ravnopravnost uključeni u proces.

19. Relevantan je i Krivični zakonik koji sadrži niz odredbi koje inkriminišu rodno zasnovano nasilje. Zatim Zakon o pezijskom i invalidskom osiguranju koji propisuje starosnu granicu za odlazak u penziju (66 godina za muškarce i 64 godine za žene), Zakon o životnom partnerstvu osoba istog pola, Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom..

20. Ukoliko imena članova i članica RG nisu navedena u samom dokumentu, predlažemo da se Odluka o formiranju RG stavi u ANEX Plana.

21. Da bi se objasnila relevantnost podataka predlažemo da se pozovete na izvor informacija i vrijeme kada je napravljen presjek stanja.

22. Po istom principu kao u prethodna dva pasusa treba uključiti i podatke o broju žena i muškaraca na rukovodećim pozicijama. Ukoliko takvi podaci nisu dostupni/ne postoje, daljim mjerama kroz akcioni plan proširiti aktivnosti koje se odnose na cilj 7.1., a koje će doprinijeti razvoju statistike u dijelu rodno segregiranih podataka. Takođe, iako je prema Indeksu rodne ravnopravnosti u oblasti zdravlja najmanje zastupljen rodni jaz, bilo bi veoma važno da se podaci prošire uključivanjem rodno segregiranih podataka u skladu sa hijerarhijom zvanja u zdravlju, kako bi se sagledalo na kojim pozicijama u ovom sektoru žene najviše rade. Veća zastupljenost žena u jednom sektoru ne implicira nužno i veću zastupljenost na rukovodećim pozicijama.

23. Opis stanja potrebno je proširiti na način da se analize logično uvežu sa strateškim i operativnim ciljevima koji slijede u nastavku dokumenta. U tom smislu, dodati podatke o ženama preduzetnicama koje je Glavni grad podržao u prethodnom periodu, kao i sve dostupne podatke o ženama preduzetnicama koje rade na teritoriji Glavnog grada. Na taj način će se postaviti jasne početne vrijednosti naspram kojih će se dalje mjeriti uspjeh implementacije planiranih aktivnosti. Tako postavljenu kontekst analizu uvezati i sa tabelom iz Akcionog plana.

Na isti način, kroz kontekst analizu, pristupiti i temama:

- rodne ravnopravnosti u medijima;
- rodno zasnovanom nasilju na nivou Glavnog grada.

24. U skladu sa prethodnim komentarom: - Uključiti Agenda Rezolucije SB UN 1325 "Žene, mir i bezbjednost";- Prepoznati izazove koje nudi Zelena agenda i Digitalna transformacija.

25. Pored promocije dodati i "primjena".

26. I rodno zasnovanog nasilja, sa fokusom na marginalizovane grupe. Bilo bi dobro dodati jos jedan cilj 4.4. unaprijediti saradnju i finansijsku podršku specijalizovanim nevladinim organizacijama koje se bave nasiljem u porodici i nasiljem na ženama

27. U ovom dijelu je potrebno posebnu pažnju obratiti na probleme sa kojima se suočavaju osobe sa invaliditetom ali i pripadnici LGBTQI zajednice. Dok se žene sa invaliditetom suočavaju sa nedostatkom adekvatno opremljenih ginekoloških ambulanti bez odgovarajućih ginekoloških stolova (prema III Izvještaju o implementaciji CEDAW na nivou države postoji svega 4 adekvatno opremljene ambulante), dotle se pripadnici LGBTQI zajednice suočavaju sa nestašicama hormonske terapije što predstavlja direktan udar na njihovo zdravlje i ostvarivanje osnovnih prava na pristupačno zdravstvo.

28. Nejasna rečenica.

29. Dodati I LGBTIQ.

30. Potrebno je odrediti kontakt osobu za sprovođenje ovog plana u svakoj ustanovi uključenoj u plan realizacije aktivnosti. Kontakt osoba iz svake institucije ima zadatak da izvještava stariještinu organa o obavezama koje proizilaze iz ovog plana, i učestvuje u izradi izvještaja o realizaciji aktivnosti iz svoje oblasti.

Posebno je značajno uključivanje predstavnika/ca medija radi kontinuirane i vjerodostojne medijske promocije planiranih aktivnosti.

31. Radi nepristrasnog procesa evaluacije, predlaže se angažovanje nezavisnog/e eksperta/kinje koji će sačiniti preporuke za naredni plan.

32. Pored toga, obavezati se na primjenu člana 3 Zakona o rodnoj ravnopravnosti o procjeni uticaja politika na položaj žena i muškaraca. Koristiti indikatore iz Instrumenta za procjenu orodnjenosti javnih politika kako bi se obezjedilo da su svi dokumenti pisani na način da integrišu sve bitne komponentne rodne ravnopravnosti i ispune uslove za primjenu rodnih markera OECD 1 ili 2.

Voditi računo orodnjenosti svih akcija koje se preduzimaju na teritoriji Glavnog grada.

33. Sprovođenje međunarodnih preporuka, pored obilježavanja ovih važnih datuma, treba da uključi i pravno obavezujuće preporuke ekspertskog tijela za praćenje Istanbulske konvencije, GRETA, CEDAW, i drugih međunarodnih

tijela koja prate položaj Roma, OSI; LGBTIQ, a koje se mogu primijeniti na lokalnom nivou.

34. Razvrstan po polu.

35. Nejasna mjera. Treba predvidjeti konkretne mjere, koje će direktno uticati na bolji položaj samohranih roditelja i njihove djece. Primjer: Unaprijediti sistem raspodjele socijalnih stanova tako da pruža povoljnije mogućnosti za pristup socijalnom stanovanju za samohrane roditelje i žrtve nasilja u porodici.

36. Uključiti rodnu ekspertizu u svim fazama prostornog planiranja na lokalnom nivou.

Sprovesti prethodna istraživanja o putničkim navikama žena i muškaraca u Glavnom gradu (navika korištenja javnog ili privatnog prevoza), ruta koje koriste žene i prostornih potreba žena, posebno onih u izmještenim ili udaljenim djelovima grada i uvrstiti ih u planska dokumenta.

Skrećemo pažnju na potrebu bavljenja javnim prostorima, javnim prevozom i potrebu dodatnog osvjetljavanja svih izmještenih ili zabačenih prostora radi podizanja stepena sigurnosti u javnom prostoru.

37. I na albanskom i na Brajevom pismu.

38. Ovo je više cilj, koji bi trebalo raščlaniti na konkretne mjere i aktivnosti. Nejasno je koji je vid podrške u pitanju.

39. Sprovoditi programe za podsticanje zapošljavanja i samozapošljavanja žena (stručnih i savjetodavnih usluga preduzetnicama, posebno početnicama, dodjela sredstava preduzetnicama koje obavljaju tradicionalne, deficitarne i proizvodne djelatnosti, ženama s invaliditetom, ženama žrtvama nasilja ili ženama koje su zaposlile te osobe, organizacija edukacija, seminara, radionica i slično).

40. Konkretizovati, navesti što sadrži program reintegracije

41. Programi podrške moraju da budu rodno- senzitivni, specijalizovani za rodno zasnovano nasilje, naročito prilagođeni ženama i djevojčicama žrtvama nasilja u porodici, partnerskog nasilja nad ženama, seksualnog nasilja, trgovine ženama, sa obučanim kadrom i treba da obuhvate napotrebnije servise u koje

spadaju pružanje psihološke pomoći, osiguravanje dovoljnog broja SOS telefona, skloništa, socijalnih stanova, obrazovnih programa i programa za sticanje ekonomske nezavisnosti. Takođe treba da budu dostupni i pristupačni marginalizovanim grupama.

Takođe:

-na internet stranici i društvenim mrežama Glavnog Grada, na crnogorskom, albanskom i romskom jeziku, objaviti informacije o vrsti pomoći i uslugama koja su dostupne žrtvama rodno zasnovanog nasilja, naročito ženama i djevojčicama, objaviti Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, kao i druge informacije od važnosti za sprječavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici

-Sprovoditi programe edukacije o pružanju podrške žrtvama za stručnjake/kinje koji/e rade sa žrtvama rodno zasnovanog nasilja

42. Ovo su dvije odvojene mjere.

43. Usluge za žrtve nasilja/trgovine ljudima treba da budu prostorno izdvojene i da omogućavaju apsolutnu pobjerljivost i diskreciju.

44. Indikator treba da bude mjerljiv i vremenski određen.“

Od gore navedenih komentara, usvojeni su sljedeći: 2, 11, 12, 25, 28, 37, 42 i 44.

Djelimično se usvajaju komentari: 9, 14, 15 i 26.

Komentari: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41 i 43 se odbijaju.

Pored navedenih, Centar za ženska prava je predložio i sljedeće dopune i izmjene aktivnosti:

U cilju 1.1. predložene su sljedeće dopune:

„Uključivanje perspektive rodne ravnopravnosti u nadzor nad sprovođenjem opštih akata Glavnog Grada

Dodati.: Uključivanje perspektive ravnopravnosti polova u javne nabavke i u finansiranje NVO i drugih organizacija civilnog društva koje se bave rodnom ravnopravnošću

Izraditi ugovore o javnoj nabavci, ugovore o finansiranju NVO i drugih organizacija civilnog društva koji sadrže odredbu o ravnopravnosti polova
Dodati 1.1.3. Uključivanje perspektive rodne ravnopravnosti u socijalnu zaštitu i socijalne usluge (sprovođenje edukacija i treninga za zaposlene na poslovima socijalne zaštite i pružanja socijalnih usluga o uticaju pola na ove usluge uzimajući u obzir različita iskustva žena i muškaraca; uraditi istraživanje o uticaju pola na ove usluge uzimajući u obzir različita iskustva žena i muškaraca;“

Ova sugestija nije usvojena.

U indikatorima u vezi sa aktivnošću 1.1. predložena je dopuna sljedećim indikatorima:

„- Broj ugovora koji sadrže odredbe o ravnopravnosti polova u odnosu na ukupan broj sklopljenih ugovora

-Broj NVO i drugih organizacija civilnog društva koje se bave rodnom r. sa kojima su sklopljeni ugovori“.

Predložene izmjene nijesu prihvaćene.

U vezi sa ciljem 1.4. predložene su sljedeće dopune:

„1.4.1. Izraditi i voditi evidencije o broju djece u predškolskim i osnovnoškolskim ustanovama u Glavnom Gradu prema starosti ili starosnim grupama, polu i radnom vremenu ustanova (jednosmjenski, dvosmjenski rad, program produženog boravka) i na osnovu rezultata planirati proširenje postojećih kapaciteta i usluga ustanova za brigu o djeci

Dodati 1.4.3. Sprovesti kampanju za podizanje svijesti građana i građanki o stereotipnim ulogama u porodici i podsticanje ravnopravne brige o djeci, starim licima/drugim izdržavanim osobama

Dodati 1.4.4. Razvijati različite usluge u zajednici za pružanje pomoći izdržavanim osobama (pomoć u kući, domovi socijalne zaštite za starije osobe)“

Predložene izmjene nijesu usvojene.

U dijelu indikatora u vezi sa aktivnošću 4.2.3. predloženo je dopunjavanje indikatorom: „Iznos finansijskih sredstava opredijeljen za rrad specijalizovanih NVO“, dok se u vezi sa aktivnošću 5.2.2. predlaže dopuna aktivnosti sljedećim dijelom: „Osigurati programe na romskom i albanskom jeziku“.

Navedene sugestije nijesu usvojene.

Prosječna ocjena kvaliteta javne rasprave, na skali od 1 do 5 bila je 5 a prosječna ocjena uspješnosti 5.

SEKRETARIJAT ZA SOCIJALNO STARANJE

Na osnovu člana 102 Statuta Glavnog grada ("Sl.list CG – opštinski propisi", br. 08/19, 20/21) i člana 15 Odluke o učešću lokalnog stanovništva u vršenju javnih poslova ("Sl. list CG - opštinski propisi", br. 31/19), gradonačelnik Glavnog grada Podgorice, donio je sljedeći -

ZAKLJUČAK

1. Utvrđuje se Nacrt Lokalnog plana za podsticanje rodne ravnopravnosti u Glavnom gradu Podgorica za period 2023-2025.
2. Nacrt Lokalnog plana stavlja se na javnu raspravu u trajanju od 15 dana, počev od 04.08.2022. godine do 19.08. 2022. godine.
3. Javnu raspravu će sprovesti Sekretarijat za socijalno staranje Glavnog grada Podgorica, prema Programu javne rasprave koji je sa tekstom Nacrta Lokalnog plana prilog ovog zaključka.
4. Ovaj zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 01-018/22-6435
Podgorica, 08.082022. godine

GRADONAČELNIK,

Dr Ivan Vuković

Crna Gora
Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava

Adresa: Vuka Karadžića, br. 3
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 407 501
fax: +382 20 407 528
www.mpa.gov.me

Crna Gora - Glavni grad - Podgorica
Pisarnica - SEKRETARIJAT ZA SOCIJALNO STARANJE

Br. 08-040/22-467/2

Org. jed.	Ad. i/iz. mes?	Redni broj	Prilog	Vrijed. list
D/4	128	27	2070/1	

7. septembar 2022. godine

GLAVNI GRAD PODGORICA
Sekretarijat za socijalno staranje
- gospodin Ivan Terzić, sekretar-

Predmet: Mišljenje na Nacrt lokalnog plana za podsticanje rodne ravnopravnosti 2023-2025 u Glavnom gradu Podgorica

Uvaženi,

U vezi sa Vašim aktom br.14-D-128/22-8070 od 24.08.2022. godine, koji ste uputili Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava radi davanja mišljenja na Nacrt lokalnog plana za podsticanje rodne ravnopravnosti u Glavnom gradu Podgorica (u daljem tekstu: LP) , informišemo Vas da je ovo ministarstvo saglasno sa predloženim nacrtom dokumenta, uz sugestiju da bi u istom trebalo preciznije definisati rokove za realizaciju aktivnosti, te s obzirom na rok važenja ovog LP-a, tamo gdje je moguće dati kvantitativni prikaz početne, srednje i ciljne vrijedosti stepena ostvarenosti relevantnog cilja. Takođe sugestija je da bi trebalo sistematizovati oblasti prema operativnim ciljevima definisanih u Nacionalnoj strategiji rodne ravnopravnosti 2021-2025.

S poštovanjem,

V. D. SEKRETARA MINISTARSTVA

Gazmend Cuca

Pripremila: Biljana Pejović, načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti
e-mail: biljana.pejovic@mpa.gov.me ;